

Голові разової спеціалізованої вченої ради
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка
доктору юридичних наук, доценту,
доценту кафедри військового права Військового інституту
Кареліну Владиславу Володимировичу

ВІДГУК

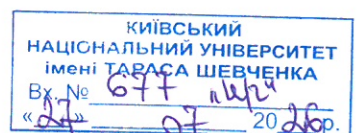
**офіційного опонента доктора юридичних наук, професора,
т.в.о. заступника директора з освітньої та науково-дослідної діяльності
навчально-наукового інституту поліцейської діяльності Національної
академії внутрішніх справ
Комісарова Олександра Геннадійовича
на дисертацію Комара Андрія Юрійовича на тему:
«Адміністративно-правова охорона зон з особливими умовами
користування навколо військових об'єктів»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право»
за спеціальністю 081 «Право»**

Актуальність теми дисертаційного дослідження

Актуальність дисертаційної роботи Комара Андрія Юрійовича зумовлена необхідністю комплексного наукового осмислення адміністративно-правових засад охорони земель, розташованих у межах зон з особливими умовами користування навколо військових об'єктів, а також удосконалення нормативних, інституційних та організаційно-правових механізмів забезпечення встановлених у таких зонах спеціальних режимів землекористування.

Земля відповідно до Конституції України є основним національним багатством, що перебуває під особливою охороною держави. Водночас у контексті національної безпеки та оборони вона виконує не лише природоресурсну, економічну та соціальну функції, а й виступає просторово-територіальною основою розміщення і функціонування військових частин, військових полігонів, аеродромів, складів боєприпасів, об'єктів протиповітряної оборони, логістичних центрів та іншої інфраструктури сектору безпеки і оборони.

Безпечне функціонування відповідних об'єктів вимагає встановлення навколо них спеціальних територіальних режимів, які передбачають

обмеження окремих видів господарської, містобудівної, земельної та іншої діяльності. Такі обмеження мають одночасно забезпечувати обороноздатність держави, захист життя і здоров'я населення, збереження довкілля та гарантії прав землевласників і землекористувачів.

Особливої актуальності зазначена проблематика набула в умовах збройної агресії Російської Федерації проти України та запровадження правового режиму воєнного стану. Розгортання нових військових об'єктів, модернізація оборонної інфраструктури, зміна характеру безпекових загроз, необхідність захисту критично важливих об'єктів і прилеглих територій обумовили потребу в перегляді існуючих підходів до встановлення, обліку, використання та охорони зон з особливими умовами користування.

Чинне законодавство України містить значну кількість норм, що регулюють окремі види охоронних, режимних, санітарно-захисних, приаеродромних, водоохоронних та інших спеціальних зон. Водночас ці положення розосереджені в актах земельного, адміністративного, оборонного, містобудівного, екологічного та природоресурсного законодавства. Для них характерні термінологічна неоднорідність, відмінність процедур установлення, недостатня визначеність компетенції органів публічної адміністрації та неповне відображення відповідних обмежень у кадастрових і геоінформаційних системах.

Існуюча модель правового регулювання не забезпечує належної узгодженості між органами військового управління, центральними органами виконавчої влади, державними та військовими адміністраціями, органами місцевого самоврядування, правоохоронними, контрольними й наглядовими органами. Наслідком цього є інституційна розпорошеність повноважень, дублювання окремих функцій, відсутність визначеного координаційного центру та переважно реактивний характер правозастосування.

З огляду на зазначене обрана Комаром А.Ю. тема дисертаційного дослідження є актуальною, своєчасною та такою, що має істотне теоретичне і практичне значення. Її розроблення відповідає сучасним потребам адміністративно-правової науки, завданням забезпечення національної

безпеки й оборони та необхідності подальшого вдосконалення публічного адміністрування у сфері використання й охорони земель.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій

Дисертаційна робота характеризується належним рівнем обґрунтованості сформульованих наукових положень, висновків і рекомендацій. Це забезпечено системним характером дослідження, логічною послідовністю викладення матеріалу, опрацюванням значного масиву нормативно-правових актів, наукових джерел та зарубіжного досвіду.

Методологічну основу роботи становить сукупність загальнонаукових і спеціально-юридичних методів. Автором використано методи аналізу та синтезу, формально-юридичний, порівняльно-правовий, конкретно-історичний і соціологічний методи. Їх застосування дало можливість розкрити правову природу досліджуваних зон, охарактеризувати адміністративно-правові засоби їх охорони, проаналізувати систему уповноважених суб'єктів та сформулювати пропозиції щодо вдосконалення законодавства.

Положення дисертації ґрунтуються на комплексному аналізі норм Конституції України, Земельного кодексу України, Кодексу України про адміністративні правопорушення, кодексів і законів України у сферах оборони, містобудування, екологічної безпеки, цивільного захисту, державного контролю, земельного кадастру та просторового планування.

Окремо слід позитивно оцінити використання автором значного масиву наукових праць представників адміністративно-правової, земельно-правової, екологічно-правової та військово-правової доктрини. Список використаних джерел містить 335 найменувань, що свідчить про належний рівень опрацювання теоретичної та нормативної основи дослідження.

Зміст сформульованих автором висновків відповідає визначенню у вступі меті та завданням. Загальні висновки логічно впливають зі змісту розділів і підрозділів, а запропоновані законодавчі зміни ґрунтуються на виявлених у процесі дослідження прогалинах, колізіях і недоліках правозастосування. Обґрунтованість результатів підтверджується також їх

апробацією на науково-практичних конференціях та відображенням у наукових публікаціях здобувача. Основні наукові положення дисертації опубліковано у чотирьох наукових статтях, а окремі результати апробовано у шести тезах доповідей на наукових і науково-практичних конференціях. Отже, застосована методологія дослідження, належний обсяг опрацьованої нормативно-правової та наукової бази, логічна послідовність і внутрішня узгодженість викладених положень, а також належна апробація одержаних результатів дають достатні підстави вважати сформульовані у дисертації наукові положення, висновки та практичні рекомендації належно обґрунтованими, достовірними й такими, що відповідають визначеним меті та завданням дослідження.

Аналіз структури та змісту дисертаційного дослідження

Структура дисертації Комара А.Ю. зумовлена її метою, завданнями, об'єктом і предметом дослідження. Робота складається з анотації, вступу, трьох розділів, які містять вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 299 сторінок, з яких основний текст займає 216 сторінок. Список використаних джерел містить 335 найменувань, додатки викладено на 31 сторінці.

У вступі автором належним чином обґрунтовано вибір теми дослідження, визначено її зв'язок із науковими програмами та планами, сформульовано мету, завдання, об'єкт і предмет, охарактеризовано методологічну основу, розкрито наукову новизну і практичне значення одержаних результатів, наведено відомості про їх апробацію та публікації.

Перший розділ дисертації має теоретико-правовий характер і присвячений визначенню основ адміністративно-правової охорони земель у межах зон з особливими умовами користування військових частин та їх об'єктів.

У підрозділі 1.1 досліджено землю та земельні відносини як об'єкти правової охорони. Автор обґрунтовує необхідність розглядати землю не лише як природний ресурс, об'єкт права власності та господарювання, а й як

просторову основу державного суверенітету, територіальної цілісності, обороноздатності та національної безпеки. Заслугує на підтримку безпеково-правовий підхід автора, відповідно до якого специфіка земель, що використовуються для потреб оборони або розташовані поблизу військових об'єктів, зумовлює необхідність установлення спеціальних адміністративно-правових режимів та застосування особливих засобів публічного адміністрування.

У підрозділі 1.2 здійснено правову характеристику зон з особливими умовами користування військових об'єктів. Автор аналізує різні види спеціальних зон, які можуть установлюватися навколо військових частин та їх об'єктів, зокрема режимні, охоронні, санітарні, санітарно-захисні, приаеродромні, водоохоронні та інші зони. Важливим науковим результатом є обґрунтування положення про те, що зони з особливими умовами користування становлять самостійний різновид просторових публічно-правових обмежень землекористування. Їх установлення спрямоване не лише на забезпечення безпеки військових об'єктів, а й на запобігання негативному впливу військової діяльності на населення, довкілля та суміжні території. Автором сформульовано визначення зон з особливими умовами користування військових частин та їх об'єктів як установлених відповідно до закону просторових обмежень землекористування превентивно-безпекового характеру, пов'язаних із функціонуванням військових об'єктів та забезпечуваних засобами публічного адміністрування.

У підрозділі 1.3 розкрито поняття, зміст і сутність адміністративно-правової охорони відповідних зон. Автор слушно виходить із комплексного розуміння адміністративно-правової охорони як поєднання нормативного регулювання, діяльності органів публічної адміністрації та системи адміністративно-правових засобів.

У роботі аргументовано, що адміністративно-правова охорона не обмежується лише реагуванням на вже вчинене правопорушення. Вона охоплює правотворчі, регулятивні, дозвільні, облікові, контрольні, превентивні, примусові та відновлювальні заходи. Такий підхід дозволяє

розмежувати поняття «охорона» і «захист». Охорона характеризується ширшим змістом та включає систему заходів, спрямованих на належне функціонування встановленого правового режиму, тоді як захист пов'язаний переважно з реагуванням на порушення, припиненням протиправної поведінки й відновленням порушених прав та законного стану.

Другий розділ є центральним для предмета дисертаційного дослідження та присвячений сучасному стану адміністративно-правової охорони земель у межах зон з особливими умовами користування військових частин та їх об'єктів.

У підрозділі 2.1 проведено системний аналіз суб'єктів публічної адміністрації у сфері охорони і захисту відповідних земель. Сильною стороною роботи є те, що автор не обмежився механічним переліком органів, а запропонував їх ієрархічно-функціональну характеристику залежно від місця у системі публічного адміністрування та характеру здійснюваних повноважень. До відповідної системи автор відносить Кабінет Міністрів України, центральні органи виконавчої влади, Міністерство оборони України, Міністерство внутрішніх справ України та інші органи військового управління, державні та військові адміністрації, органи місцевого самоврядування, військові частини, правоохоронні органи, а також органи державного нагляду і контролю. Обґрунтовано, що Кабінет Міністрів України забезпечує формування та реалізацію державної політики, визначає загальні процедури встановлення та обліку спеціальних зон, координує діяльність центральних органів виконавчої влади. Міністерство оборони України, Міністерство внутрішніх справ України та інші органи військового управління виступають ключовими суб'єктами ініціювання встановлення зон, обґрунтування їх розмірів і режиму, визначення безпекових вимог та забезпечення функціонування військових об'єктів. Органи, відповідальні за ведення Державного земельного кадастру, містобудівних кадастрів та національної інфраструктури геопросторових даних, забезпечують просторову фіксацію меж зон і внесення інформації про встановлені обмеження. Органи державного нагляду і контролю здійснюють перевірки додержання земельного,

екологічного, містобудівного та іншого законодавства, видають обов'язкові приписи, складають матеріали про правопорушення та застосовують передбачені законом заходи реагування. Правоохоронні органи, зокрема Національна поліція, Військова служба правопорядку у Збройних Силах України та інші уповноважені суб'єкти, забезпечують припинення правопорушень, охорону громадського порядку і безпеки, документування протиправних діянь та притягнення винних осіб до відповідальності в межах наданої компетенції.

Слушним і належно аргументованим є висновок дисертанта про те, що чинна система суб'єктів публічної адміністрації у сфері встановлення, обліку та охорони зон із особливими умовами користування військових частин та їх об'єктів характеризується інституційною розпорошеністю. Повноваження щодо ініціювання створення відповідних зон, підготовки обґрунтувань, погодження, прийняття рішень, державної реєстрації обмежень, ведення кадастрових і містобудівних даних, здійснення контролю та застосування заходів реагування розподілені між значною кількістю органів державної влади, органів військового управління, органів місцевого самоврядування та контрольних інституцій. Водночас чинне законодавство не визначає єдиного координаційного суб'єкта, наділеного повноваженнями забезпечувати узгодженість дій усіх учасників відповідних адміністративних процедур. Автор переконливо показує, що така модель ускладнює міжвідомчий обмін інформацією, уповільнює погоджувальні процеси, призводить до несвоєчасного внесення відомостей до Державного земельного кадастру та інших геоінформаційних систем, а також створює ризики дублювання компетенції, суперечливості управлінських рішень або, навпаки, виникнення сфер, за належне нормативне, організаційне чи контрольне забезпечення яких фактично не відповідає жоден суб'єкт.

Позитивно слід оцінити запропоноване функціональне розмежування діяльності суб'єктів публічної адміністрації за основними етапами: ініціювання встановлення зони; підготовка обґрунтування; погодження; прийняття рішення; просторове визначення та кадастрова фіксація меж;

інформування заінтересованих осіб; контроль за дотриманням режиму; застосування примусових заходів; відновлення порушеного стану.

У підрозділі 2.2 автор досліджує організацію здійснення адміністративно-правової охорони земель у межах відповідних зон. Розкрито процедурні питання встановлення, зміни, скасування та обліку спеціальних зон, прийняття управлінських рішень, здійснення дозвільних і погоджувальних процедур, контролю та інформаційної взаємодії. Автор обґрунтовано наголошує, що фактичне встановлення обмежень без належного визначення меж та їх кадастрової реєстрації не забезпечує необхідного рівня правової визначеності. Відсутність відомостей у Державному земельному кадастрі та містобудівній документації створює ризики набуття земельних ділянок без інформації про існуючі обмеження, здійснення несумісної забудови та виникнення спорів між військовими формуваннями, органами влади, громадами та приватними особами.

Значну увагу в роботі приділено необхідності інтеграції відомостей про зони з особливими умовами користування до Державного земельного кадастру, містобудівних кадастрів, Єдиної державної електронної системи у сфері будівництва та національної інфраструктури геопросторових даних. Такий підхід має не лише технічне, а й адміністративно-правове значення, оскільки створює передумови для превентивного контролю за прийняттям рішень про відведення земель, зміну їх цільового призначення, видачу містобудівних умов, дозволів на будівництво та здійснення іншої діяльності в межах спеціальних зон.

У підрозділі 2.3 розкрито адміністративно-правовий примус як форму охорони та захисту земель у межах зон з особливими умовами користування військових частин та їх об'єктів. Цей підрозділ має особливе значення для адміністративно-правової спрямованості дисертації. Автор визначає адміністративний примус як цілеспрямоване застосування уповноваженими суб'єктами публічної адміністрації передбачених законом заходів владного впливу з метою запобігання порушенням режиму використання земель, припинення протиправних дій, притягнення винних осіб до відповідальності

та відновлення порушеного стану земель. Здобувач слушно підкреслює, що адміністративний примус не є єдиним або первинним засобом охорони. Йому передують належне нормативне регулювання, установлення спеціального режиму, інформування, моніторинг, дозвільні процедури, перевірки та інші превентивні й контрольні заходи. Разом із тим у разі невиконання встановлених вимог саме примусові заходи забезпечують реальність правового режиму та обов'язковість рішень публічної адміністрації. Позитивної оцінки заслуговує класифікація адміністративно-примусових заходів залежно від їх функціонального призначення. Автор розглядає адміністративно-запобіжні заходи, заходи адміністративного припинення, адміністративні стягнення, а також відновлювальні заходи.

До адміністративно-запобіжних заходів віднесено перевірку документів і дозволів, огляд територій та об'єктів, обмеження доступу, установлення попереджувальних знаків, здійснення моніторингу, зупинення окремих процедур до з'ясування відповідності запланованої діяльності встановленому режиму.

Заходи адміністративного припинення застосовуються у разі виявлення порушення і можуть полягати у вимозі припинити самовільне будівництво, використання земельної ділянки не за встановленим режимом, несанкціоноване проникнення, проведення небезпечних робіт, розміщення об'єктів чи здійснення іншої діяльності, що створює загрозу військовому об'єкту, населенню або довкіллю.

Адміністративні стягнення виконують каральну та превентивну функції і застосовуються до осіб, винних у вчиненні адміністративних правопорушень. Водночас автор переконливо доводить, що чинні склади адміністративних правопорушень не повною мірою враховують специфіку порушень режимів земель у межах зон навколо військових об'єктів.

Важливою є позиція автора щодо відновлювальних заходів. Їх метою є не покарання особи, а приведення земельної ділянки та відповідної території у стан, що існував до порушення, виконання припису, знесення незаконно

розміщених об'єктів, усунення наслідків забруднення чи іншого негативного впливу.

Заслуговує на підтримку висновок про необхідність застосування адміністративного примусу на засадах законності, обґрунтованості, необхідності, пропорційності, індивідуалізації та пріоритету превентивних заходів над репресивними.

Третій розділ дисертації присвячено напрямам удосконалення адміністративно-правової охорони земель у межах зон з особливими умовами користування військових частин та їх об'єктів.

У підрозділі 3.1 досліджено досвід США, Великої Британії та Федеративної Республіки Німеччина. Автор аналізує адміністративно-правові механізми встановлення спеціальних зон, систему компетентних органів, процедури просторового планування, геоінформаційного забезпечення, контролю та компенсації обмежень прав приватних осіб. Дисертант обґрунтовано визначає як корисні для України такі елементи зарубіжного досвіду: формалізацію процедур установлення і перегляду спеціальних зон; диференціацію режимів залежно від рівня загроз; інтеграцію оборонних вимог до системи просторового планування; використання спеціалізованих геоінформаційних систем; належну міжвідомчу координацію; компенсаційні механізми у випадках істотного обмеження прав власників та користувачів земель.

У підрозділі 3.2 сформульовано пропозиції щодо вдосконалення національного законодавства. Автор обґрунтовує необхідність закріплення правового статусу зон з особливими умовами користування на рівні Земельного кодексу України та спеціального законодавства, уніфікації процедур їх установлення, зміни і скасування, чіткого визначення компетенції суб'єктів публічної адміністрації та обов'язкової фіксації меж у кадастрових системах. Здобувач пропонує комплексне оновлення законодавства у сферах земельних відносин, оборони, державного контролю, містобудування, екологічної безпеки та адміністративної відповідальності. Обґрунтованою є пропозиція щодо встановлення спеціальної адміністративної відповідальності

за порушення режиму використання земель у межах зон навколо військових об'єктів. Такий підхід сприятиме усуненню існуючої невизначеності, забезпеченню належної кваліфікації правопорушень та підвищенню превентивного значення адміністративних санкцій.

Загальні висновки дисертації відповідають поставленим завданням, відображають основні результати проведеного дослідження та містять належний рівень теоретичного узагальнення. Пропозиції автора мають комплексний характер і охоплюють нормативний, інституційний, процедурний, контрольний, інформаційний та примусовий складники адміністративно-правової охорони.

Наукова новизна та практичне значення одержаних результатів

Наукова новизна дисертаційного дослідження полягає у комплексному вирішенні наукового завдання щодо визначення сутності, змісту та особливостей адміністративно-правової охорони зон з особливими умовами користування навколо військових об'єктів.

До найбільш вагомих положень наукової новизни слід віднести обґрунтований автором безпеково-правовий підхід до розуміння землі та земельних відносин як об'єктів правової охорони. Земля розглядається не лише як природний ресурс і майновий об'єкт, а й як територіальна основа забезпечення суверенітету, обороноздатності та безпеки держави. Науково значущим є положення про зони з особливими умовами користування як самостійний різновид публічно-правових просторових обмежень землекористування, функціонування яких забезпечується переважно адміністративно-правовими засобами. Автором сформульовано визначення понять «правова охорона земель», «зони з особливими умовами користування військових частин та їх об'єктів» та «адміністративно-правова охорона зон з особливими умовами користування». Позитивної оцінки заслуговує розроблена автором ієрархічно-функціональна модель системи суб'єктів публічної адміністрації у відповідній сфері. На основі проведеного аналізу встановлено інституційну розпорошеність повноважень, відсутність належної

координації та недостатню визначеність відповідальності окремих органів за результати функціонування спеціальних зон. Науковою новизною характеризується висновок про системний розрив між нормативною моделлю адміністративно-правової охорони та практичними механізмами її реалізації. Такий розрив проявляється у процедурній фрагментарності, неповноті кадастрової фіксації, несистемності контролю та домінуванні реагування після вчинення правопорушення. Заслуговує на увагу удосконалена автором класифікація заходів адміністративного примусу у сфері охорони відповідних земель, яка поряд із адміністративно-запобіжними заходами, заходами припинення та адміністративними стягненнями включає відновлювальні заходи.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості їх використання в нормотворчій, правозастосовній, науково-дослідній, навчальній та правовиховній діяльності. У правотворчій сфері пропозиції дисертанта можуть бути використані під час підготовки комплексних змін до Земельного кодексу України, Кодексу України про адміністративні правопорушення, законів України у сферах оборони, державного контролю, земельного кадастру, містобудування та екологічної безпеки.

У правозастосовній діяльності результати дослідження можуть бути використані органами військового управління, органами виконавчої влади, військовими та державними адміністраціями, органами місцевого самоврядування, правоохоронними і контрольними органами під час установлення зон, внесення відомостей до кадастрів, здійснення перевірок, застосування приписів, заходів припинення, адміністративних стягнень і відновлення порушеного стану земель.

Основні результати дисертації мають достатній рівень оприлюднення. Тематика публікацій відповідає предмету дисертації, а їх зміст відображає основні положення, висновки та рекомендації автора.

Питання для дискусійного обговорення

Позитивно оцінюючи дисертаційну роботу Комара Андрія Юрійовича, необхідно звернути увагу на окремі положення, які мають дискусійний характер або потребують додаткової аргументації.

1. Автор обґрунтовано встановлює інституційну розпорошеність повноважень суб'єктів публічної адміністрації та відсутність нормативно визначеного координаційного центру у сфері встановлення та охорони зон з особливими умовами користування (с. 4, 23-25, 106-145, 229). Водночас у роботі доцільно було б чіткіше визначити, який саме орган має виконувати функції такого координаційного центру. Потребує додаткового пояснення, чи повинен ним бути Кабінет Міністрів України як вищий орган у системі органів виконавчої влади, Міністерство оборони України як головний суб'єкт формування та реалізації державної політики у сфері оборони, спеціально утворений постійно діючий міжвідомчий координаційний орган або один із центральних органів виконавчої влади, до компетенції якого належить формування та реалізація державної політики у сфері земельних відносин, ведення Державного земельного кадастру, просторового планування, містобудування чи національної інфраструктури геопросторових даних. Зокрема, доцільно конкретизувати можливу роль Держгеокадастру як суб'єкта ведення Державного земельного кадастру, Мінрозвитку як органу, відповідального за державну політику у сфері просторового планування та містобудування, Міністерства внутрішніх справ України як органу, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сферах публічної безпеки, цивільного захисту, охорони державного кордону та координації діяльності підпорядкованих правоохоронних органів, а також Міністерства оборони України як органу, заінтересованого у встановленні та належному функціонуванні спеціальних зон військових об'єктів. Потребує обґрунтування, чи має координація зосереджуватися в одному органі, чи доцільніше запровадити міжвідомчу модель із визначенням Міністерства оборони України головним координатором, а Держгеокадастру, Мінрозвитку, МВС та інших заінтересованих органів — відповідальними відповідно за кадастрове, містобудівне, безпекове, інформаційне, екологічне та контрольне забезпечення

процедур установлення, обліку, функціонування й охорони спеціальних зон. Також дискусійним є питання про обсяг повноважень координаційного суб'єкта, юридичну природу його рішень, порядок взаємодії з органами місцевого самоврядування, державними та військовими адміністраціями, а також можливість прийняття ним обов'язкових для інших органів публічної адміністрації рішень.

2. У підрозділі, присвяченому адміністративному примусу, автор пропонує поряд з адміністративно-запобіжними заходами, заходами адміністративного припинення та адміністративними стягненнями виділяти відновлювальні заходи адміністративного примусу (с. 157-159, 166-177, 230). Зазначена позиція має наукову цінність і враховує специфіку земельних правовідносин. Водночас вона потребує додаткового розмежування відновлювальних заходів із заходами цивільно-правової, господарсько-правової та земельно-правової відповідальності. Доцільно уточнити критерії, за якими виконання припису, знесення самочинно збудованого об'єкта, приведення земельної ділянки у попередній стан або відшкодування завданої шкоди слід відносити саме до адміністративного примусу, а не до інших форм юридичного впливу.

3. Автор пропонує встановити спеціальну адміністративну відповідальність за порушення режиму використання земель у межах зон з особливими умовами користування навколо військових об'єктів (с. 171-176, 212-213, 230). Зазначена пропозиція загалом є обґрунтованою. Проте потребує додаткового уточнення конструкція складу відповідного адміністративного правопорушення. Зокрема, дискусійними залишаються питання щодо визначення безпосереднього об'єкта правопорушення, переліку діянь, які утворюватимуть його об'єктивну сторону, кола суб'єктів відповідальності, співвідношення із чинними складами земельних, містобудівних, екологічних та режимних правопорушень. Під час публічного захисту доцільно також пояснити, які органи або посадові особи повинні мати право складати протоколи та розглядати справи про відповідні адміністративні правопорушення, а також яким має бути співвідношення компетенції

Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, Національної поліції, органів земельного, екологічного та містобудівного контролю. У дисертації це питання частково розкривається через пропозиції щодо доповнення КУпАП новою статтею 188⁵⁸ та внесення відповідних змін до статей 221 і 255 КУпАП (с. 213).

Зазначені зауваження мають переважно дискусійний та рекомендаційний характер, спрямовані на подальше поглиблення дослідження і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи.

Загальний висновок

Дисертація Комара Андрія Юрійовича на тему «Адміністративно-правова охорона зон з особливими умовами користування навколо військових об'єктів» є самостійною, завершеною кваліфікаційною науковою працею, у якій отримано нові науково обґрунтовані результати у сфері адміністративного права.

У роботі комплексно розкрито адміністративно-правову природу охорони земель у межах зон з особливими умовами користування, визначено систему суб'єктів публічної адміністрації та особливості розподілу їхніх повноважень, охарактеризовано адміністративно-правовий примус як важливий складник механізму забезпечення спеціальних режимів землекористування. Дисертація відзначається актуальністю теми, належним рівнем наукової новизни, обґрунтованістю основних положень, висновків і рекомендацій, теоретичним та практичним значенням отриманих результатів. Структура роботи є логічною і послідовною, її зміст відповідає поставленій меті та завданням. Основні результати дослідження достатньо повно відображено у наукових публікаціях здобувача та апробовано під час наукових заходів.

За змістом, структурою, рівнем наукової новизни, теоретичним і практичним значенням дисертація Комара Андрія Юрійовича на тему «Адміністративно-правова охорона зон з особливими умовами користування навколо військових об'єктів» відповідає вимогам Порядку присудження

ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її автор — Комар Андрій Юрійович — заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:

**Т.в.о. заступника директора з освітньої та науково-дослідної діяльності
навчально-наукового інституту поліцейської діяльності
Національної академії внутрішніх справ
доктор юридичних наук, професор**

Олександр КОМИСАРОВ

Підпис Комісарова О.Г. засвідчую:
**Проректор Національної академії
внутрішніх справ**

Олег ТАРАСЕНКО

